

MANJŠINSKA POLITIKA ALI STRANKARSTVO IN KRUHOBORSTVO?

V današnji številki poročamo o ka-
zenskem procesu med dvema našima izo-
bražencema, od katerih je eden član vod-
stva Slovenske skupnosti, drugi pa je to bil,
dokler ni pred kratkim SDZ iz nje izstopila.

Ker ni to prvi, temveč nov člen v verigi
sporov, ki so v zadnjem času imeli odmev
ne samo v slovenski, temveč tudi v širši
tržaški javnosti, in ker ne kaže, da bo ostal
zadnji, smo dolžni glede tega nekaj zapisati.
Ne zato, da bi kogarkoli kritizirali, temveč
z namenom, da pripomoremo k ureditvi raz-
mer, ki že nekaj časa vladajo v Slovenski
skupnosti. Ta politična koalicija je namreč
za našo manjšino tako važna, da nam ne
more biti vseeno, kaj se v njej dogaja in
kako napreduje. Slovenska skupnost je na-
stala leta 1962 s povezavo štirih političnih
skupin, Slov. krščanske socialne zveze, biv-
še Slovenske katoliške skupnosti (danes
Slov. ljudsko gibanje), Slov. demokratske
zveze in Skupine neodvisnih Slovencev.

Sodeč po uspehih, ki jih je ta koalicija
imela pri raznih volitvah od ustanovitve pa
do zadnjih volitev v lanskem letu, lahko
rečemo, da je naša javnost povezavo prej
ločenih in celo sprtih skupin v skupnost z
odobravanjem sprejela. Vse je tudi kazalo,
da bo izginilo politično mrtvilo, ki je v
letih neposredno pred ustanovitvijo Sloven-
ske skupnosti zajelo slovensko javno življe-
nje v zamejstvu.

Velika škoda bi torej bila, če bi omenje-
ni spori, ki se neprestano množe in ponav-
ljajo, razrušili to, kar se je do sedaj s te-
žavo pozitivnega ustvarilo, in koalicijo
razbili.

Ali obstaja za to resnična nevarnost?

Kdor pozna današnje razmere v Sloven-
ski skupnosti in je realist, bo nedvomno
prišel do zaključka, da so spori resni in ne-
varnost razpada obstaja. Prvi korak k temu
je bil pravzaprav že storjen z izstopitvijo
SDZ iz koalicije. Za resnost sporov pa govo-
re sledeča dejstva:

1. Na zadnjih občnih zborih so nekatere
skupine, ki Skupnost sestavljajo oziroma
so jo takrat sestavljale, zahtevale, da se
reši vprašanje notranje ureditve Skupnosti
ter se uredi razmerje med skupinami, čla-
nicami koalicije. Imenovane so bile tudi že
komisije, ki naj bi preučile in po potrebi
spremenile statut Skupnosti, a minila so
leta, ne da bi vodstvo Skupnosti glede tega
kaj ukrenilo. Na zadnjem občnem zboru je
sicer tajništvo Skupnosti iskalo neka for-
malna opravičila, a vprašanja do sedaj še
ni sprožilo, še manj pa rešilo.

2. SDZ, ki je v prvi vrsti zahtevala te
spremembe, je v znak protesta izstopila.

3. Vodstvo skupnosti na ta izstop sploh

ni reagiralo, čeprav pomeni ta korak vsaj
formalno razbitje Slovenske skupnosti. To
dejstvo, upoštevajoč naše razmere, v kate-
rih bi moral biti za Skupnost dragocen vsak
posameznik, je mogoče razumeti edino ta-
ko, da si ne žele nekateri kritike in plurali-
zma ter da celo pozdravljajo izstop tistih, ki
ne trobijo z njimi v isti rog.

4. Znana afera v zvezi z naftovodom, ki
je odjeknila celo v parlamentu, je zaspala
in vodstvo Skupnosti pred javnostjo glede
tega sploh ni zavzelo stališča. Izgovor, da so
podobni spori danes v Italiji v modi, ni du-
hovit, še manj pa resen, ker je v tem pri-
meru šlo za obrambo slovenske zemlje, o-
brambo, ki je za Slov. skupnost alfa in ome-
ga!

5. Vodstvo Skupnosti ne odgovarja na
kritike, čeprav niso redki sodelavci in izo-
braženci, ki zaradi tega izstopajo iz javne-
ga življenja; privoščijo is luksusa, ki si ga ne
more in ne sme privoščiti niti velika vse-
državna stranka, kaj šele mala in kaj šele
manjšinska stranka.

6. Med slovenskimi izobraženci, ki so
povečini člani Skupnosti ali so vsaj do ne-
davnega bili, je prišlo do grobih obračuna-
vanj, od katerih se mnoga vlačijo celo po
sodnji. Slovenski politik grozi danes pre-
rad s kolkovanim papirjem, ne da bi zato
trpel ugled tistih, ki jih v tem ali onem or-
ganu predstavlja.

7. Pri vsem tem pa je najhuje to, da po-
polnoma osebni spori, anonimni letaki in
osebna obračunavanja po sodiščih kažejo,
da so v zadnjem času prišli v vodstvo Skup-
nosti določeni ljudje, ki v vsakem sodelav-
cu gledajo konkurenta, sodelavca pa, ki ni
istega mnjenja kot oni, smatrajo za nasprot-
nika. Na žalost si ni mogoče drugače razla-
gati zgoraj omenjenih ekscesov.

Je pametno o tem pisati?

Težko smo se odločili priobčiti te vrsti-
ce, in to iz bojazni, da ne bi prilivali olja
na žerjavico. Vendar smo spoznali, da je

naša dolžnost spregovoriti odkritosrčno,
dokler se stvari še dajo urediti.

Izkušnje namreč uče, da koalicije, v ka-
terih se kritika in volja skupin, ki jo se-
stavljajo, ne upoštevata, medsebojni spori
ne ugladijo ali se vsaj skušajo ugladiti, raz-
padejo. Če hočemo torej rešiti Skupnost, je
nujno, da se o tem javno spregovori, saj se
je v sami Skupnosti že večkrat, a zaman o
tem razpravljalo.

Poleg tega pa nas je k temu sililo spo-
štovanje, ki ga imamo do nekaterih pred-
stavnikov Skupnosti, ki s svojim požrtvo-
valnim delom in velikim idealizmom rešu-
jejo, kar se rešiti da. Mislimo tu v prvi
vrsti na dr. Draga Štoko, ki danes predstavl-
ja Skupnost v najvišjem deželnem organu
in ki mu te razmere delo močno otežkočajo
ter mu manjšajo vpliv.

Kaj storiti?

Vodstvo Skupnosti bo najbrž samo spo-
znalo, da bo moralo zadeve čimprej razči-
stiti. To bi moralo storiti že ob izstopu
SDZ, saj je s tem pravilnik Skupnosti v
kričnem nasprotju z dejanskim stanjem,
ko ni več v Skupnosti štirih skupin, temveč
so ostale samo tri.

Če pa misli s svojo politiko in sofizmi
nadaljevati, naj to jasno izpove, da se bodo
volivci znali ravnati in mu znali pisati.

Nikoli pa ne bomo z molčanjem dajali
potuhe posameznikom, ki s svojim ravn-
anjem prav gotovo ne koristijo koaliciji, niti
ne naši manjšini na sploh. Niti ne bomo
smatrali za politični uspeh, če bo Skupnost
postala za posameznike odskočna deska, ali
če bo vodstvo Skupnosti spravilo do kruha
akega posameznika, da bo imela v njem
doživljenjskega pristaša. Manjšina kot taka
ima od tega samo izgubo, saj bi tisto mesto
mogel zasedeti sposobnejši. Biti v koaliciji
z vladnimi strankami samo ali predvsem za
to, da si deliš po nekem ključu mesta s
slovenskimi socialisti, še ne pomeni voditi
manjšinsko politiko.

GVERILA NA ČEŠKEM?

Dogajanje na Češkem in Slovaškem ima
svojo njuno logiko. V soboto so ob ogrom-
ni udeležbi Pražanov pokopali Jana Palacha,
ki je napravil iz protesta proti sovjetski o-
kupaciji samomor s samosežigom. To je
strašno razvnelo v ljudstvu in zlasti v mla-
dini ogorčenje nad okupacijo. Samo nekaj
dni pozneje so se že razširile vesti, tudi iz
poluračnih virov, da obstajajo na Češkem
oborožene skupine, ki hočejo nuditi odpor
okupatorjem.

Možno je, da se bo Češkoslovaška spre-
menila v evropski Vietnam, četudi so se-
veda v obeh državah različni pogoji. To bi
bila prava katastrofa za sovjetsko politiko.

Pred dnevi je Italija podpisala sporazum
o prepovedi širjenja atomskega in jedrske-
ga orožja. Sporazum sta sklenili jedrski ve-
lesili Amerika in Sovjetska zveza, ki se mu
je nato takoj priključila Velika Britanija.
Sporazum priznava 86 držav.

RADIO TRST A

♦ **NEDELJA**, 2. februarja, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.50 Glasba za čembalo; 10.00 Mantovanijev orkester; 10.15 Poslušali boste; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Marodić: »Kapitan Ivo Nageljček«; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 San Remo 1969; 15.30 Runeborg: »Odložena večerja«. Radijska drama; 16.20 Koncert pianistke Maureen Jones; 14.40 Revijski orkester; 17.30 Beseda in glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.30 Kino, včeraj in danes; 18.45 Operetne melodije; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Klasiki lahke glasbe; 20.00 Sport; 20.30 Bednarik: »Pratika«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.20 Zabavna glasba.

♦ **PONEDELJEK**, 3. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za srednje šole; 12.00 Na elektronske orgle igra Bonzagni; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Casamassimov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za srednje šole; 18.50 Zbor »G. Schiff«; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Zbrane melodije; 20.00 Sportna tribuna; 20.35 Sestanek s Fansi; 21.05 Pregar: »Vozilo izven kataloga«; 21.25 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti. Flavist Boris Campa, pri klavirju M. Lipovšek; 22.20 Zabavna glasba.

♦ **TOREK**, 4. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 11.50 Romano in njegovi solisti; 12.00 Bednarik: »Pratika«; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pacchiorijev ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce; Plošče za vas; 18.15 Umetnost; 18.30 Flavist Miloš Pahor, pianistka Dina Slama in vibrafonist Daniele Zanettovich; 18.50 »I Califfi« in »The Rokes«; 19.10 Bambič: »Avgust Cernigoj«; 19.20 Evansov orkester; 19.45 Zbor »Glasbene Matice« iz Ljubljane; 20.00 Sport; 20.35 Pourcell: »Kralj Artur«, dramska opera; 22.45 Zabavna glasba.

♦ **SREDA**, 5. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Trobentač Davis; 12.10 Bednarik: »Anton Kutin«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Bevilacquaov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Nove plošče resne glasbe; 19.10 Higiena in zdravje; 19.15 Priljubljene melodije; 20.00 Sport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico; 22.10 Zabavna glasba.

♦ **CETRTEK**, 6. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 11.50 Pianist Black; 12.00 Ljudske pesmi; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Duo Russo-Safred; 17.20 Za mlade poslušavce; Glasbeni mojstri; 17.55 Slovensčina za Slovence; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Komorni koncert; 19.20 Budal: »Prometne zveze Trsta z zaledjem včeraj, danes, jutri« — I. del; 19.35 Dom Frontiere in njegov oktet; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni; 20.00 Sport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert; 21.50 Veseli utrinki; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ **PETEK**, 7. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Saksofonist Curtis; 12.10 Blagoznanstvo za domačo rabo; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Duo Russo-Safred; 17.20 Za mlade poslušavce; Glasbeni mojstri; 17.55 Slovensčina za Slovence; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Komorni koncert; 19.20 Budal: »Prometne zveze Trsta z zaledjem včeraj, danes, jutri« — I. del; 19.35 Dom Frontiere in njegov oktet; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni; 20.00 Sport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert; 21.50 Veseli utrinki; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ **SOBOTA**, 8. februarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 11.50 Karakteriistični ansambli; 12.10 Iz starih časov; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 V tričetrtinskem taktu; 16.45 Nievo: »Izpovedi osemdesetletnika«; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Prijetne melodije; 18.50 Zborovske pesmi; 19.10 Rebuta: »Prešernov čas v njegovih bodicah«; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Sport; 20.35 Teden v Italiji; 20.50 Jeza: »Kam je izginila Annamarije?« Radijska kriminalka; 21.35 Vabilo na ples; 22.35 Zabavna glasba.

Sodni umor v Iraku

V ponedeljek so v Iraku javno obesili 14 ljudi, iraške državljane, med njimi devet Judov in pet Arabcev, katere so bili obsojili na smrt pod obtožbo, da so vohunili za Izrael. Se na dan usmrtitve so prišli na dan z drugim izgovorom, češ da so hoteli obsojenci vreči sedanjo vladavino v Iraku, strahovlado voditeljev stranke Baath, ki se je polastila oblasti z državnim udarom 17. julija lani. Oba izgovora sta iz trte zvita: vseh 2500 iraških Judov mora živeti že nekaj let v popolnem getu, v podobnih razmerah, kot so živeli Judje pod nacistično vladavino.

Pravi razlog te usmrtitve, ki pomenijo grozen sodni zločin, je ravno sovraštvo. Verjetno gre za premišljeno maščevanje za iraelski napad na letališče v Beirutu. To se da sklepati tudi po simbolnem številu žrtev: 14 usmrčenih za 14 uničenih letal. Petero Arabcev pa so najbrž obesili z namenom, da bi ustražovali notranjo opozicijo. Devet žrtev sodnega umora so obesili na mestnem stadionu v Bagdadu, 5 pa v Bassori. Nahujskana množica je priredila histerične manifestacije v mimohodu mimo vešal. Radio je podžigal to množično histerijo z bojoviti in grozljivimi frazami na račun Izraela in iraških Judov. Ta masovna histerija je zadobila naravnost groteskne oblike: tako je npr. neki predstavnik stranke Baath zatrjeval po radiu, da se je s tem obešenjem »končala ena in se začela nova knjiga zgodovine«. Obešenje štirinajstih žrtev je očitno pomenilo arabskim fanatikom psihopatološko kompenzacijo za arabski poraz v vojni proti Izraelu. Presojati ga je treba kot izraz njihovega nemočnega besa.

Ta sodni umor pomeni izziv na ves kulturni svet. To je nov hitlerizem, ki pa se je skotil v primitivnem in do besnosti sfanatiziranem arabskem okolju. In dogaja se podobno kot v času hitlerizma: kulturni svet medlo protestira in se zgraža, a nihče se ne odloči, da bi ostro nastopil in povedal nasilnikom, kar jim gre, ter preprečil vsaj nadaljnje zločine.

Nov val terorja v Španiji

General Franco je poostiril teror v Španiji, kjer postaja ljudstvo očitno naveličano njegove vse predolge diktature in strahovlade. Objavil je izredno stanje in dal pripreti na stotine ljudi, ki so osumljeni, da so nasprotni njegovi vladavini. Okrog ste jih je ostalo v zaporih, predvsem izobražencev. Aretirani so bili tudi režiser Juan Bardem, znani umetnostni kritik José María Moreno Galvan in slikar Juan Genoves.

V Baskiji so aretirali in mučili znanega jezuitskega patra Agurrezabala. Kot znano, zahtevajo Baski narodno avtonomijo in na čelu tega narodnega gibanja ter protifranksističnega odpora so katoličani in zlasti duhovniki. V zadnjih mesecih je bilo aretiranih ali kaznovanih z globami ali s konfincijo že na desetine in desetine baskovskih duhovnikov.

Verjetno so to krči frankističnega režima, ki oznanjajo njegov nujni bližnji konec. Slišati je, da se misli Franco aprila umakniti in prepustiti oblast princu Juanu Carlosu, vendar je malo verjetno, da bo

Spričo tega se svet ne bo mogel čuditi, če bodo Izraelci izvedli kak povračilni ukrep proti Iraku, kajti spričo brezbržnosti tistih, ki razpolagajo z močjo in oblastjo, da bi preprečili take zločine, Izraelcem ne preostane drugega, kakor da vzamejo obrambo svojih življenjskih interesov in svojih rojakov v arabskih državah čisto v svoje roke. V hipu, ko to pišemo, se zdi, da so se Izraelci že odločili za povračilno akcijo.

—0—

PISMO JUGOSLOVANSKEGA GENERALNEGA KONZULA

Jugoslavanski generalni konzul, inž. Marjan Tepina je v zvezi z zadevo Solskega patronata na Repentabru poslal prof. Guidu Gerinu, zastopniku zunanjega ministrstva in vodilnemu članu Italijansko-jugoslovanske komisije za narodne manjšine naslednje pismo:

Spoštovani gospod profesor, med drugimi recidivi nestrpnosti do italijanskih državljanov slovenske narodnosti sem zvedel tudi za nedemokratsko in protizakonito odločitev šolskega skrbnika Giuliana Angioletti, ki jo je storil z imenovanjem tajnice italijanske narodnosti v patronatu šole, kjer je le ena petina učencev italijanske narodnosti, v občini Repentabor, kjer ima slovensko prebivalstvo veliko večino.

Želim vam sporočiti, da sem s takimi pojavi kot generalni konzul SFR Jugoslavije, ki, via facti, na področju kulture in prosvete pomeni matično deželo za Slovence v Italiji, osebno prizadet.

Opirajoč se na 28. člen konzularne konvencije, ki sta jo l. 1960 podpisali najini državi, vas želim opozoriti, da postopek gospoda Giuliana Angioletti nasprotuje določilom mednarodnih in bilateralnih instrumentov, ki urejajo položaj slovenske etnične grupe v Italiji, posebno pa določilom člena 2/a-c Specialnega statuta, ki sta ga kot priložnost Memoranduma o soglasju leta 1954 podpisali jugoslovanska in italijanska vlada, in ki jih mora gospod Giuliano Angioletti kot ekspert Jugoslovansko-italijanskega mešanega odbora, predvidenega z 8. členom omenjenega statuta, dobro poznati.

Neljubo mi je, ker moram o postopku gospoda Giuliana Angioletti obvestiti Državni sekretariat za zunanje zadeve vlade SFR Jugoslavije in Jugoslovansko-italijanski mešani odbor.

Sprejmite, prosim, tudi ob tej priložnosti izraze vsega mojega spoštovanja.

Franco izpustil krmilo prostovoljno iz rok. Verjetneje je, da bo frankističnega režima konec šele s Francovo smrtjo ali hudo boleznijo, Franco pa je že zelo v letih. Zato so zlasti vojaški poveljniki tisti, ki silijo k poostritvi režima, da bi že vnaprej preprečili demokratizacijo tudi v primeru Francovega odstopa in vsilili svojo voljo Francovemu nasledniku.

Zadnje dni so se razširili glasovi, da je Franco resno bolan.

TEDENSKI KOLEDARČEK

2. februarja, nedelja: Svečnica, Marija
3. februarja, ponedeljek: Blaž, Oskar
4. februarja, torek: Andrej Korz., Nadja
5. februarja, sredo: Agata, Anda
6. februarja, četrtek: Tit, Armando
7. februarja, petek: Romuald, Ksenija
8. februarja, sobota: Janez Matha, Vanek

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« - Trst

Odgovor „čitatelju“

Neki »čitatelj« se je v nedeljski številki »Primorskega dnevnika« spotaknil ob naš članek v zadnji številki N. 1. »Zločin in fanatizem«.

Na izlive njegove fantazije ne bom odgovarjal, pač pa nekaj besed na njegovo izkrivljanje dejstev.

Da je bila Češkoslovaška centralistična država, ki je skušala asimilirati druge narodnosti v državi Čehom in ustvariti umetni češkoslovaški narod, je tako znano dejstvo (in je bilo prav v zadnjem času tolikokrat omenjeno tudi v jugoslovanskem tisku), da ga nikakor nima pomena ponašati, ker ignorantstva ali slabe vere tudi to ne bo prepričalo. Na Češkoslovaškem za Nemce ni obstajal pojem »etničnega ozemlja« in ne pojem politične avtonomije. Položaj mi je dobro znan, ker sem bil tam kot dijak tako leta 1934 kot 1935.

Kar se tiče mojega »simpatiziranja« z Nemci, naj navedem samo, da sem bil med tistimi, ki so se na Stajerskem organizirano borili proti nacističnemu zvežu let pred vojno; da sem se ob izbruhu vojne z Nemčijo prostovoljno javil v jugoslovansko vojsko, kjer pa so nas oficirji pustili 10. aprila 1941 v Zagrebu na cedilu; da sem bil med prvimi organizatorji OF na ljubljanski univerzi in med štajerskim dijaštvom in da sem bil, ne glede na poprejšnji zapor, od 17. marca 1944 do konca vojne v nemških koncentracijskih taboriščih Dachau in Ueberlingen. Prav zato znam razlikovati med nacizmom in nemškim ljudstvom in med frazo ter resnico.

Sicer pa »čitatelj« sam potrjuje, kar sem napisal, ko trdi, da Sudetski Nemci niso prenesli, da »morajo biti Čehom... podložni«. Kateri narod lahko prenese, da mora biti podložen drugemu narodu? Kjer pa je enakopravnost, ni podložništva.

Primerjava med Nemci v »Podlizi« in koroškimi Slovenci je nesmiselna, ker ena manjšina ne more biti talec za drugo in ena država ne sme čakati, da bo prej druga začela izvajati manjšinske pravice. To je barbarsko.

Gledati z zaničevanjem in sovraštvom na vse Nemce enako in jih zmerjati, pomeni rasizem, in ne vidim v tem nikake bistvene razlike s tistim, kako so gledali nacisti na Slovence.

Čehom nisem storil nikake krivice, kajti spoštovanje do današnjega odpora češke mladine ne pomeni, da bi morali napraviti mit iz vse današnje in nedavne češke zgodovine. Ne smemo namreč pozabiti, da so bili očetje teh mladencev in deklet tisti, ki so se leta 1948 vrgli v naročje stalinizmu, ko so dali glasove Gottwaldu in mu na Vavčevem trgu rjove in z dviganjem pesti pri-

trjevali in mu vzklikali, ko je zrušil demokracijo, ter oboroženi marširali po ulicah, da so mu pomagali ustrahovati demokrate. Obramba narodne svobode se ne začneja takrat, ko je okupator že v deželi, ampak že davno prej, še v svobodi, v vsakem hipu narodnega obstoja. Na to je bil češki narod očitno pozabil, kot morda pozabljamo tudi mi Slovenci. Pri vsem tem si tudi ne morem kaj da ne bi opazil, da uporablja »čitatelj« enak izgovor z nemškim strašilom, kakor so ga uporabili sovjetski okupatorji za zasedbo Češkoslovaške. Ali je to res samo slučajno?

In končno še par besed na pripombo uredništva »Primorskega« pod »čitateljev« dopis. V mojem članku ni bilo niti besede o tem, kdo je izzval vojno. To je zdaj že v vseh zgodovinskih knjigah. Vendar se pri tem tudi ne sme pozabiti, da je Hitler lahko brez skrbi napadel Poljsko in začel vojno z Anglijo in Francijo zato, ker je Sovjetska zveza le malo dni prej sklenila z njim prijateljski pakt.

Avtor članka »Zločin in fanatizem«

—0—

OPOZORILO

Finančna intendantca opozarja, da je treba plačati naročnino za radio do 31. januarja. Letna naročnina znaša 3400 lir. Polletni obrok je 2200 lir, trimesečni prvi obrok pa 1600 lir.

Za televizijo znaša celoletna pristojbina 12.000 lir, ki se tudi lahko plačuje v obrokih po 6.125 ali trimesečno po 3.190 lir.

Po 31. januarju treba plačati še zamudne pristojbine.

—•—

Zunanji minister Nemci je v parlamentu izjavil, da bo Italija navezala diplomatske stike s komunistično Kitajsko. To pomeni, da bo priznala kitajsko komunistično vlado in se tudi zavzela za njeno vključitev v OZN.

Predsednik Nixon je priredil v ponedeljek v Beli hiši svojo prvo tiskovno konferenco, odkar je postal predsednik. Nixon se je izrazil za razorožitev pogajanja s Sovjetsko zvezo, a v širšem okviru splošnega mednarodnega pomirjenja.

Z Goriškega

Pismo uredništvu:

Sklicujoč sena poročilo »Za ohranitev Lavričevega in Erjavčevega groba«, ki ga je objavil »Novi list« v četrtek, 9. januarja t. l., Vas podpisana občinska svetovalec prosiva, da objavite sledeče pojasnilo.

Ni res, da se je vodstvo Kluba starih goriških študentov obrnilo preko naju dveh na goriško mestno upravo s prošnjo, da bi se črtala vsakršna pristojbina za Lavričev grob.

Resnica je, da je v razgovoru, ki ga je g. Gorkič, osebo in ne v svojstvu vodje Kluba starih goriških študentov, imel meseca septembra 1968 z dr. Sfiligojem, padla misel o oprostitvi pristojbine.

Skupaj sva potem podpisano stvar obravnavala, in se odločila za vlogo na župana, ki nosi dat. 2. oktobra, predložena pa je bila naslednjega dne 3. oktobra.

Gospod župan sam pravi, da se je za rešitev najine vloge zanimal samo še odbornik prof. Bratina.

O tej najini vlogi so takrat poročali razni slovenski listi.

Potem ko nama je župan 13. decembra 1968 pisмено sporočil, da je odbor predlogu ugodil za tridesetletno oprostitev najemnine, in ne trajno, kakor sva midva predlagala, se je g. Gorkič zglasil pri dr. Sfiligoju in ga prosil, naj mu izda pismo v besedilu, ki Vam ga je morda pokazal, češ da ga porabi v okviru društva starih goriških študentov.

S spoštovanjem! Dr. Avgust Sfiligoj
Dr. Andrej Bratuž

★

Spoštovanemu uredništvu Novega lista Namenil sem se vam napisat par vrstic, ako mi jih sprejmete v Novi list.

Tukaj v Števerjanu nas je še enih osem sivih starčkov, ki smo služili ali bili vojaki v avstrijski vojski. Prejšnje leto je bilo tudi za nas odobreno, da bomo dobili malo pokojnino. Bili smo vseli in smo se včasih pogovarjali, da kadar jo do bimo, naredimo tudi malo »frajo«.

Vse smo napravili, kar je bilo rečeno, potrebne prošnje in listine in drugo.

Prišlo pa je novo leto 1969 v upanju da bomo dobili, kar smo upali, a nam je prišlo odbito. Razočarani smo ostali. No, mogoče bomo že vzdržali še tisto malo časa, ki nam je določen.

Pozdravlja vas

Ciglič Anton - Števerjan - Križišče št. 1

O RAZPOROKI V ITALIJI

Ugledni slovenski tržaški teolog, msgr. dr. Jakob Ukmar nam je v zvezi s kočljivim vprašanjem razporoke, o kateri je danes v Italiji toliko polemike, poslal naslednji prispevek, ki ga prav radi objavljamo (Ured.).

Po vsej Italiji se opaža v zadnjem času neka zaskrbljenost, ker ima parlament kmalu razpravljati o razporoki, ki se bo uvedla v civilno zakonodajo, če dobi predlog zadostno večino glasov. Veliko se o tej reči razpravlja na shodih in pri »okroglih mizah«, veliko se piše in bere za in proti. Vendar če gledamo trezno in stvarno na to zadevo, bomo rekli, da je precejšen del tega nemirna odveč in brez stvarne podlage. Če je Italija v resnici ne samo po imenu, krščanska, se nima od morebitne državne postave, ki bi v gotovih primerih dovoljevala razporoko, ničesar ali skoro ničesar bati. Položaj pravih kristjanov v državi s civilno razporoko se ne razlikuje bistveno od kristjanov v državah, ki nimajo razporoke v svoji zakonodaji. Eni in drugi vedo, da razporoka v pravem krščanstvu ne eksistira, in se zavedajo, ki svoje zakonske obveznosti do smrti, obveznosti, ki je ne more odvzeti nobena oblast, ne cerkvena, ne civilna.

V državi, ki velja za krščansko, je že to nesmiselno, da vlada s parlamentom razpravlja o razporoki svojih krščanskih državljanov. Razpravlja namreč o zadevi, ki ne spada v njeno kompetenco. Zakaj ne? Zato, ker je sklepanje zakona v krščanstvu eden izmed sedmerih zakramentov. Kaj bi rekli, če bi parlament določeval, pod katerimi

pogoji je krst veljaven ali kako se da izbrisati znak krsta v krščeni duši? Zakramentalnost zakonske zveze je pa v krščanstvu verska resnica, priznana kot taka od celotne Cerkve, tudi na Vzhodu. Zastopniki ločenih pravoslavni kristjanov so jo pisмено izjavili na cerkvenih zborih v Florenci 1. 1439 in še prej v Lionu 1. 1274. Bila je to duhovna last vseh kristjanov že pred vzhodnim razkolom, saj se je drža tudi ločeni Grki, Rusi in Bolgari. Še več, bila je to krščanska zavest že v petem stoletju, saj imajo krščanske ločine, ki datirajo iz tistih starih časov, Nestorijanci, Kopti in Armeni, sklepanje zakonske vezi v sedmerici zakramentov. In ker ni v literaturi prvih štirih stoletij nikjer znaka, da bi se bila ta vera kdaj vtihotapila v krščansko verovanje, stoji trdno, da je zakramentalnost zakona dediščina iz apostolske in Kristusove dobe. Šele Lutrova reforma si je upala, v nasprotju s tisoč in petstoletno tradicijo, reči, da je zakon posvetna zadeva (ein weltlich Ding). Državna oblast ni torej kompetentna dajati postave o veljavnosti ali neveljavnosti zakonske zveze med kristjani, pač pa ima pravico postavno določati svetne posledice krščanskega zakona, n. pr. skupno bivanje, uprava skupnega premoženja, podedovanje, posinovljenje in drugo. S tem pa ne oznanjamo revolucije proti državi, marveč poudarjamo to, kar je krščanski državljan dolžan držati po svoji krščanski vesti.

Krščanstvo torej drži, da je sklepanje zakonske vezi zakramentalno dejanje, ki ga izvršita zaročenca, ne župnik. Ko se namreč ženin in nevesta v postavni obliki drug drugemu izročita v zakonsko življenje, takrat jima da Bog posebno posvečenje

ali vsaj pravno podlago za posebne milosti, da bosta kos zakonskim težavam in zvesta zakonskim obveznostim. Bistvene obveznosti tako sklenjenega zakona sta edinost in nerazdružljivost zakonske vezi. Ti dve obveznosti sta pa lahko bistveni, da če bi kdo pri sklepanju zakona, četudi samo v mislih, rezerviral zase še kako tretjo osebo ali pa nameraval samo začasno zakonsko vez, bi poroka pred Bogom ne bila veljavna.

Zakonsko edinost, ki pomeni vez enega samega moža z eno samo ženo, pustimo ob strani, ker nas zdaj bolj zanima nerazdružljivost zakonske vezi. Moramo pa kaj dodati, da je absolutno nerazdružljiv samo veljavno sklenjeni in s spolnim občevanjem dovršeni zakon. Dokler je zakon samo duhovna vez, ne pa tudi telesna, je v nekaterih primerih še razdružljiv. Če je pa postal tudi telesna vez, je docela nerazdružljiv; nobena oblast, ne cerkvena ne državna, ga ne more razdružiti. To bo storila edinole smrt, smrt, pravim, ne parlament.

Vendar so v Trstu in tudi drugod nekateri, ki so živeli v dovršenem zakonu in so se potem vnovič poročili z drugo osebo, ko prejšnja druga zakonska polovica še živi. Kako to? Cerkev ima svoje, tudi državno priznane sodnije (za naše kraje v Benetkah), ki v gotovih primerih preiskujejo, če je bil zadevni zakon veljavno sklenjen. Če se izpriča, da zakon ni bil postavno sklenjen, izjavi sodnija, da ta zakon ni nikdar veljavno eksistiral in da sta dosledno navidezna zakonca prosta. To je vse kaj drugega kakor »annullamento del matrimonio« (uničenje zakona), kar se večkrat sliši; to je izjava, da zakon ni bil veljavno sklenjen.

Ta absolutna nerazdružljivost dovršenega zakona je nekaj pristno krščanskega, je pozitivna

(dalje na 6. strani)

Tržaškega

Pomemben občni zbor v Nabrežini

V soboto, 25. t.m. je bil v Nabrežini občni zbor SPD »Igo Gruden« in ŠD »Sokol«. Pred številnim občinstvom, ki je skoraj napolnilo sicer majhno dvorano, se je najprej pojavil domači pevski zbor, ki je zapel nekaj ljudskih pesmi. Uradni del večera pa je začel predsednik nabrežinskih društev Antek Terčon, ki je po kratkem uvodnem nagovoru in po prebranju voščil, ki so jih občnemu zboru poslali župan Drago Legiša, Glasbena matica in odbornik Igor Tuta, ki služi vojaški rok, predlagal enominutni molk v počastitev spomina Jana Palacha. Sledila so poročila dosedanjega odbora. Prvo je imel predsednik sam, ki je poudaril težave, ki jih je društveno vodstvo imelo pri svojem dosedanjem delovanju. Z veseljem je prišel do zaključka, da so težave iz dneva v dan manjše, za kar gre zahvala predvsem ugledu, ki sta ga društvi pridobili tako pri oblasteh, kot pri drugih slovenskih vodilnih organizacijah. Še posebej

predvsem tistim, ki živijo na ramah Slovencev.

Po blagajniškem poročilu se je razvila daljša diskusija. Vanjo so med drugimi posegli občinski odbornik J. Terčon, ki je poudaril zanimanje občinske uprave tako za društvo kot za čimprejšnjo postavitev telovadnice. Pripomnil pa je, da so tu predvsem finančne težave in je gradnja odvisna od posojil in torej povezana z neizogibnim čakanjem; poslanec Albin Škerk, ki je želel dati nekaj nasvetov za bodoče delovanje v zvezi s propagiranjem slovenskega čtiva, z nujnostjo zanimanja za politiko mladine in z ideološko pluralistično sestavo odbora; tajnik SPZ Edvin Švab je prinesel pozdrav osrednje organizacije in posegel v diskusijo glede na vprašanje izobražencev in Alojz Markovič, ki je omenil pomen nabrežinskega društva in čestital odboru za vse, kar je bilo narejeno.

Sledile so volitve, na katerih je bilo izvoljenih 23 članov društvenega sveta, za predsednika pa je bil potrjen Antek Terčon.

r-n

OKROGLA MIZA

Primorske revije Goriška Srečanja, Idriski Razgledi, Kaplje, Mladika, Most in Zaliv prirejajo v četrtek, 6. februarja ob 20.30 v Mali dvorani v Kulturnem domu v Trstu okroglo mizo o

CLOVEKU TOSTRAN IN ONKRAJ MEJE

je omenil izboljšanje odnosov z vodstvom Slovenske prosvetne zveze in tako moralno kot materialno pomoč, ki jo je ta organizacija nudila društvu. Svoje poročilo je predsednik zaključil z željo, da bi bila v Nabrežini čimprej zgrajena občinska telovadnica in s prošnjo, naj se noben član bodočega odbora ne odreče svoji nalogi.

Tajnik Bojan Brezigar je svoje poročilo razdelil na dva dela. V prvem se je omejil na dosedanje delovanje, ki je bilo tako na športnem kot na prosvetnem področju zelo živahno. Poudaril pa je tudi težave, ki so nastale v zvezi z razširitvijo delovanja na druge vasi devinsko-nabrežinske občine, kar ni bilo povsem mogoče zaradi ozkega kroga sodelavcev. V drugem delu pa je izrekel izredno ostro kritiko izobražencem, ki povsem ignorirajo društveno delovanje, še

CASNIKARSKA PRAVDA

V soboto, 25. t.m., se je na tržaškem okrožnem sodišču končal kazenski postopek, ki prav gotovo ne dela časti naši manjšini, še manj pa Slovenski skupnosti.

Tržaški občinski svetovalec Slov. skupnosti, dr. Dolhar je tožil prof. Rudolfa Marca, ki je bil do pred kratkim član sveta Slovenske skupnosti, češ da je objavil kot odgovorni urednik »Demokracije« članek, ki naj bi bil zanj žaljiv, in je kot civilna stranka zahteval 6 milijonov lir odškodnine. Prof. Marc je bil popolnoma oproščen, čeprav tožitelj ni dopustil dokaza resnice.

Celo v vročih povojnih letih smo podobne spore navadno reševali tako, da je prizadeti zahteval od časopisja popravek v smislu zakona, zlasti ko je šlo za spore med ideološkimi somišljeniki.

To na žalost v zadnjem času ni prvi primer, ko člani Skupnosti perejo v javnosti umazalo perilo, čeprav imajo v lastnih organizacijah pristojne organe za reševanje sporov.

PREJELI SMO

»SLOVENSKA LEVICA« PRED USTANOVNIM OBČNIM ZBOROM

»Slovenska levica« želi sporočiti vsem prijateljem, vsem, ki so pri deželnih volitvah glasovali za njene kandidate, vsej slovenski javnosti, da so priprave za formalno ustanovitev organizacije tako napredovale, da bo v kratkem imela svoj ustanovni občni zbor.

Dolga leta so naši levo usmerjeni ljudje upali, da se bodo napredni Slovenci družili v svoji stranki in tako uspešno branili našo narodno celovitost. To se, žal, ni zgodilo, ampak je obveljala teza, da naj bo napredni slovenski človek član italijanske stranke.

Zato so se slovenski protifašistični borci in nekdanji pripadniki Osvobodilne fronte marca lani odločili, da se združijo v slovenski levičarski or-

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

V nedeljo, 2. februarja, ob 16. uri

JOSIP TAVČAR

RED MORA BITI

farsa v dveh dejanjih

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav. Rezervacije na tel. 734-265.

organizaciji, katero so imenovali »Slovensko levico«. Izigravanje, katerega je bil deležen slovenski živelj od strani italijanske socialistične stranke, tudi takrat, ko je postala vladna stranka, je še bolj okrepilo trdno voljo, da se nekaj odločilnega ukrene za obrambo naših pravic.

Ker so bile volitve pred vrati in ker je tudi »Slovenska levica« hotela doprinesiti svoj delež pri okrepitvi naše zavesti, se je začasno vodstvo »Slovenske levice« odločilo, da sprejme ponudbo »Slovenske skupnosti« za koalicijski nastop na deželnih volitvah. Tako je na listi »Slovenske skupnosti« kandidat »Slovenske levice« prof. Ubald Vrabec bil drugi, medtem ko so še tri mesta zasedli kandidati Vekoslav Spanger, Ema Kerševan, in Savina Remec. Ti kandidati so skupno dobili 842 preferenčnih glasov.

Že takrat je »Slovenska levica« jasno poudarila, da pomeni koalicijski sporazum za volitve in ne spojitve. Tega dejstva nekateri namerno niso hoteli upoštevati. Vsekakor pa je zdaj, ko se pripravlja za svoj ustanovni občni zbor, napočil čas, da »Slovenska levica« še enkrat potrdi pred slovensko javnostjo svojo samostojnost.

Kakor se zahvaljuje »Slovenski skupnosti« za tehnično pomoč, ki ji je nudila za časa volitev, tako »Slovenska levica« ugotavlja, da je že začasno sodelovanje s »Slovensko skupnostjo« privedlo do koristnih stikov med predstavniki slovenskih skupin.

Ko se zdaj odloča, da nastopi samostojno pot kot samostojna stranka med Slovenci v primorskem zamejstvu, se »Slovenska levica« obrača na vse zavedne slovenske ljudi, na tiste, ki so že njeni pristaši in na tiste, ki še bodo, da bi ji pomagali s svojim požrtvovalnim delom in s svojo vsestranko podporo.

Kot vsaka neodvisna organizacija je tudi »Slovenska levica« sad idealizma in vere v pravilnost svojih spoznanj. Vsa njena moč je doslej bila zavest, da ima za sabo soglasje številnih Slovencev, vsa njena moč v prihodnosti pa bo sodelovanje vseh, ki so prepričani, da je samo stranka, ki se rodi iz naroda, tista, ki zna reševati njegova življenjska vprašanja, tista, ki bo tudi znala delovati za čim odločnejšo narodno fronto, ko bo šlo za reševanje našega narodnega obstoja.

Slovenska levica

S P D T vabi dne 31. t. m. ob 20.30 v malo dvorano Kulturnega doma na predavanje znanega planinca

ALESA KUNAVERJA

vodje jugoslovanske odprave na

HINDUKUS 68

Predavanje bodo spremljali barvni diapozitivi.

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ST. 10

TEL. ST. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

SKLEPI OBCINSKEGA SVETA

Na zadnji seji je goriški mestni odbor sprejel več sklepov, ki se tičejo upravnih zadev in javnih del. Med temi so tudi stroški za šolske opreme in tudi 570 tisoč lir za nove table na slovenskih šolah. Ob tej vsoti bi pripomnili, da manjka na slovenskih srednjih šolah še marsikaj potrebne. Na višjih na primer omare za fizikalne in kemične kabinete. Aparatov in predmetov je precej, a je vse natrpano v neprikladnih omarah. Ne dvomimo, da bo občinska uprava tudi to potrebo uvidela.

Med drugimi točkami je občinski odbor sprejel tudi načrte za zgradbo novega mestnega kopališča. Stala bo na istem kraju, stroški pa bodo znašali 78 in pol milijona lir.

Odbor je potrdil tudi stroške za popravilo nekaterih mestnih ulic in predmetnih cest. Tu pride v poštev dokončna ureditev ceste Scogli na Solkanskem polju in zgradba opornih zidov v Koštabonu pod Štima-

wom, kjer se posipajo bregovi in cesta sama.

Vsa ta nova cestna popravila zahtevajo 94 milijonov in pol lir; deloma bo te stroške krila deželna uprava.

Solkansko polje

ZADNJA POT

Dne 24. januarja smo spremljali na zadnji poti na goriško pokopališče 64-letno sosedo Brumat Jožefo vd. Cijan.

Pokojnica izhaja iz najstarejše Valerne družine na Solkanskem polju. Bila je izredno pridna gospodinja v hiši in na polju. Dobra in tihega značaja.

Prenesla je pa tudi marsikateri hud udarec. Prva je bila nesrečna smrt pokojnega soproga. Ko je pripravljala krmo za ži-

Iz Goriške

vino, je tako nesrečno padel s senika, da so ga morali odpeljati v bolnišnico, kjer je za posledicami padca kmalu umrl.

Kmalu nato se je zgodila pri Valernovih druga nesreča. V nočnih urah je izbruhnil požar v seniku, ki je do tal pogorel. Gasilci so komaj rešili hišo, ki se je dotikala senika. Takrat se je Pepca tako prestrašila, da je začela hirati.

Zadnje čase se je začela tudi izgubljeni. Napadle so jo še druge težave, da so jo morali prepeljati v bolnišnico, kjer je premnila.

Hčeri, sestri in ostalim sorodnikom izrekajo sosedje globoko sožalje.

PREDAVANJE

V petek je bilo v Gregorčičevem klubu predavanje o adulteriju ali prešuštvu, o zgodovini tega pojava in kazenskih posledicah. Govoril je odvetnik dr. Peter Sanzin bolj s pravnega stališča. Snov je zanimala le majhno število udeležencev, ki so vajeni bolj širokopoteznih predavanj, čeprav so tudi tako potrebna za omejen krog odrastlih. Zato se marsikomu ni zdela primerna udeležba šolarjev in mladoletnih deklic, ki so jih pripeljali na ta večer, medtem ko manjkajo pri drugih njim bolj ustreznih kulturnih predavanjih.

1.100-LETNICA SMRTI SV. CIRILA V RIMU

Letos obhajamo 1100-letnico smrti sv. Cirila, ki je umrl v Rimu dne 14. februarja 869. Zlasti slovanske narode veže dolžnost, da se ob tej obletnici hvaležno spominjajo svojega največjega apostola in ustanovitelja slovanske književnosti in kulture.

Apostolstvo sv. Cirila in Metoda v Gorici želi v tem letu z raznimi verskimi in kulturnimi prireditvami počastiti spomin sv. bratov Cirila in Metoda. Kot uvod k tem prireditvam vabi člane in sploh vse slovenske vernike na Goriškem k naslednjim pobožnostim:

1. V nedeljo 2. februarja bo ob 15. uri v cerkvi sv. Ignacija v Gorici posebna »Liturgija božje besede za zedinjenje kristjanov« s primernimi berili, molitvami, petjem in nagovorom. Sledil bo blagoslov z Najsvetejšim.

Priporočamo, da bi po pobožnosti dvignili knjižico »Kraljestvo božje«, ki je glasilo ACM.

2. V nedeljo 9. februarja bo v Trstu v cerkvi Sv. Ivana, ob 16. uri podobna verska slovesnost. Po pobožnosti bo sledilo zborovanje Apostolstva sv. Cirila in Metoda v tamkajšnji dvorani. Ker smo izrečno vabljeni na to proslavo, pojdemo v Trst s posebnimi avtobusi. Kdor se želi udeležiti, naj se prijavi pri g. Kleindienstu najkasneje do 6. februarja.

V tem letu častimo na poseben način sveta solunska brata, pospešujemo ekumensko gibanje ter molimo za cerkveno edinost!

Vodstvo ACM v Gorici

TRINKOV KOLEDAR

Te dni je izšel že štirinajstič Trinkov koledar, ki ga ureja prof. Rado Bednarik. Pomembna knjižica prinaša na 126 straneh dosti bogatega, še neznanega gradiva o očetu podmatajurskih Slovencev, o njih preteklosti in o njih zemlji. O vsebini bomo še govorili.

Koledar je izšel v samozaložbi in se dobi v slovenskih tržaških in goriških knjigarnah ter v upravah našega lista za ceno 300 lir.

„E, Bože mifi!“

Tako bi po njegovem vzklili, ko se spomnimo, da je dr. Stojan Brajša učakal v petek 24. januarja že 81 let. Ko ga sčujemo po goriških ulicah z baskovko na glavi, dolgo suknjo, drobnim korakom in vedno dobrohotno nasmejanim obrazom, bi mu ne prisodili osem križev. On bi pa brž z nasmeškom odgovoril: »E, Bože, pa njegova volja je taka!«

Po rodu Hrvat iz Istre, v življenju in delu že Goričan že več kot pol stoletja, je dr. Brajša, poleg župnika Rutarja, še edini iz tiste stare garde slovenskih narodnih delavcev, ki so orali po prvi svetovni vojni politično, prosvetno in gospodarsko ledino porušene goriške dežele in Istre.

Po rodu je Brajša iz Pazina, iz uradniške družine. Že v srednjih šolah se je mladi Stojan navzel pravilne narodnostne zavednosti in globokega krščansko-socialnega prepričanja, v duhu Mahničevih, Krekovihih in Dobrilovih idej.

Beneška Slovenija

Štupica

SMRTNA NESREČA

Prejšnji teden je zahtevala zmrzal na cesti pri mejnem prehodu v Štupici mlado smrtno žrtev. Proti deveti uri zvečer je v petek privozil čez blok 27-letni Jordan Sinicco. Obiskal je svoje prijatelje onkraj meje. Dober kilometer od mejnega prehoda je začelo na poledeneli cesti zanašati avto na rob tako, da je podrl dva obcestna kamna in se zvrnil v strugo Nadiže. Med padcem je vrglo voznika iz avta v rečno strugo, avto se je pa ves razbil. Siniccovo truplo je ugledal šele drugo jutro ob sedmih neki kolesar, ki je tekel obvestiti orožnike v Podbonesec. Šele po petih urah naporenega truda so izvlekli truplo iz struge. Ponesrečenec zapušča mlado ženo in dva otroka.

Cesta proti prehodu čez mejo je zopet pokazala, kako je v zimskem času nevarna. Sneg le malo odkidajo, cestišče pa puste v nemar. Če bi je malo posipali, bi ne prišlo do tolikih nesreč.

Po odlično končanih pravnih študijah na Dunaju se je po kratki dobi v Pazinu naselil v Gorici. Njegova pravna pisarna v Gosposki ulici je kmalu zaslovela, posebno pri revnih in pravice željnih. Brž je stopil v javno življenje kot član prosvetnih in gospodarskih matic v Gorici. Nastopil je tudi kot kandidat pri prvih volitvah v rimski parlament. Obenem je delal v tesni povezavi z msgr. Milanovičem, prof. Sironičem in drugimi istrskimi javnimi delavci za tedaj najbolj zapuščeno primorsko zemljo.

Istran in Goričan po rodu in boju za pravice obeh dežel je kmalu moral prenašati črni bič. Ko so bila zatrta vsa društva na Goriškem in so mu celò podtaknili v uradno pisarno strelno orožje, da bi ga mogli preganjati, se je moral idealni Brajša umakniti na Hrvaško. Tudi tam se je kmalu uveljavil kot izveden pravnik in je postal prisednik najvišjega sodišča, »stola sedmice« v Zagrebu. Vzdrževal je stike z najvišjimi osebnostmi, a marsikdaj ni mogel odobravati njih političnega postopka.

Po drugi vojni se je vrnil na Goriško. Začeti je moral vse znova, a v trdnem zaupanju v božjo pomoč in v narodovo življenjsko silo je obstal tam, kjer je prekinil svoje delo.

Medtem je družina rasla, otroci so odšli v Kanado. On je šel za njimi. Tudi tam se je brgal za slovensko skupnost. Pošiljal je članke v domače liste, a domotožje ga je prignalo že tretjič v Gorico. Zena mu je medtem umrla. Ostal je sam v svoji »kartuziji«, kot imenuje ženino hišico v Podgori blizu šole, kjer sedaj prebiva. Pa si še ne dovoli miru. Piše in piše pravne knjižice, filozofske učbenike, članke za koledarje, vse prepojeno s strokovnim in verskim duhom. Obenem pa še najde čas, da obiskuje bolnike in nosi svojo tolažilno besedo ter pomoč marsikateremu potrebnemu.

Premišljuje, dela in hiti, da mu »Bože mifi« res ne prisodiš toliko let in dni, ki jih je plodno porabil za svojo zemljo in ljudi.

Vsi prijatelji in znanci želimo dr. Brajši, da bi še leta in leta hodil po Gorici in

(Nadaljevanje na 7. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova številka revije „Kaplje“

Po daljšem času je izšla nova številka revije »Kaplje«. Treba je priznati, da smo jo že pogrešali, kajti to je danes ena najboljših, kulturno najbolj občutljivih in intelektualno ter etično najbogatejših slovenskih revij.

Na uvodnem mestu prinaša poročilo o srečanju primorskih kulturnih delavcev z obeh strani meje v Tupelčah na Krasu, na katerem so sprejeli že znane štiri točke o odgovornosti primorske kulture za razgibanje zavesti slovenskega človeka in za krepitev njegovega ponosa, o večjem medsebojnem sodelovanju in javnih nastopih ter o nujnosti neoviranega kroženja slovenskega kulturnega tiska v celotnem slovenskem prostoru. Jože Felc pa poroča v članku »Naš dialog« o dialogu med marksisti in kristjani, ki ga je priredil Klub mladih v Idriji 22. novembra lanskega leta in na katerem so sodelovali na eni strani katoliški filozof dr. Janez Janžekovič, prof. dr. Vekoslav Grmič, pomožni škof mariborski, na drugi strani pa Marko Kerševan in Zdenko Roter, oba profesorja na visoki šoli za politične vede v Ljubljani. »Razšli smo se nič bolj in nič manj verniki oziroma neverniki,« piše Jože Felc. »Toda, ali je bil to osnovni namen pogovora? Kakorkoli vzeto, je bilo srečanje za Idrijo, kot za slovenski kulturni prostor pogumna in dobronamerna akcija, ki je poleg že

poprej obstoječih dilem in vprašanj pobudila še nove. Zaključimo, da je bil prvi dialog vsekakor bolj kvas kot kruh... in to ni malo!«

Edvard Kocbek je zastopan z nežno novelo »Verena«, o fantiču zvonarju, ki zvoni mladoletnemu mrliču, in deklici Vereni, ki mu pride pomagat, kajti mrlič, leto starejši od nje, je bil verjetno njena skrita prva ljubezen. Beseda ljubezen ni zapisana v vsej noveli in vendar je to najlepša ljubezenska novela, kar smo jih brali v zadnjih letih, in gotovo ena najlepših v vsej slovenski literaturi.

Evald Flisar je prispeval iz svojega romana »Umiranje v ogledalu«, o blaznežu, ki pripoveduje o svojih blodnjah. Po odlomku je težko soditi o celoti. Marjan Rožanc pa je napisal esej »Sestop v človeka«, ki se nanaša nanedavni ali pravzaprav še vedno obstoječi spor v slovenskem kulturnem življenju, ki ga je sprožila skupina mladih s svojim pisanjem v »Tribuni«. Smisel Rožancevega esejja je v spoznanju, da moramo storiti to, kar bojujoči se skupini nista storili: iztrgati moramo vrednote, v imenu katerih nastopata, iz njihovega mitičnega območja, jih dešifrirati in jim določiti njihovo dejansko eksistencialno težo in pomen. Branko Marušič piše ob stopetdesetletnici rojstva dr. Karla Lavriča, Jože Felc o odnosu Steinbecka in Solohova do sile, Viki Blažič pa piše o krizi izdajanja slovenskih učnih knjig, ki so popolnoma prepuščene komercialnim spekulacijam založb. Tako zlasti ni več učbenikov za univerzo.

Nemogoče je na kratko navesti vso bogato vsebino te številke »Kapelje«, zato naj omenimo le avtorje in naslove drugih sestavkov. Ti so Vinko Cuderman: »Samorazdejanje humanizma v povojni slovenski drami«, Marko Kerševan: »Marksizem in dialog« in Jolka Milič: »Za in proti«. Pesmi so prispevali Mara Teper, Ifigenija Zagoričnik, Franci Černogoj, Pavel Zgaga, Vladimir Jerman in Jakob Emeršič. Kdor začne brati to številko »Kapelje«, jo bo težko odložil, dokler je ne prebere do konca. Krasijo jo risbe Miha Maleša.

—0—

Ljubljansko »Delo« je ponatisnilo v svoji sobotni prilogi odlomek iz romana Alojza Rebula »V Sibinjem vetru«.

Jaklič - Šolarjeva knjiga „Baraga“

Mohorjeva družba v Celju je izdala med svojo lansko knjižno zbirko knjigo Franca Jakliča in Jakoba Šolarja »Friderik Baraga«. Ko je knjiga izšla, je bil Jakob Šolar že nekaj mesecev mrtev. To delo — trudapolno zbiranje podatkov, preverjanje prejšnjih podatkov, ki so jih zbrali drugi in ki mnogokrat niso bili točni, ter iskanje po arhivih, poleg pisanja seveda — je bilo njegov zadnji veliki trud.

V uvodu beremo med drugim: »Da bi ob stoletnici Baragove smrti ne ostali brez primerne knjige o življenju in delu tega velikega Slovenca, je dalo uredništvo Mohorjeve družbe pobudo, naj se izda na novo Jakličev življenjepis in njegova zadnja izdaja izpopolni predvsem z obširnimi uvodom, ki naj pokaže Baraga v času in okoliščinah, ko se je odločil za duhovniški in misijonski poklic, pokaže predvsem v njegovem odporu proti miselnosti, ki je tedaj vladala v cerkvenem življenju pri nas, proti janzenizmu in jožeferizmu. Jakličevo izdajo naj bi dopolnili še s podatki, ki so bili zbrani in dognani v zadnjih desetletjih doma, v Ameriki in drugod. Mohorjeva družba je naprosila profesorja Jakoba Šolarja, naj tako izdajo pripravi. Profesor Šolar se je dela lotil kljub boleznim z veliko ljubeznijo in natančnostjo. Pripravil je uvodno poglavje o času, ki je Baraga iz njega izšel, v njem zorel in živel. Marsikaj, kar je pogrešal v dosedanjih življenjepisih, je hotel dopolniti, marsikaj tudi spremeniti in v celoti izpopolniti Baragovo podobo. Precej je že obdelal Baragovo mladostno dobo in čas, ki ga je Baraga preživel na Dunaju. Nakopičilo se mu je zlasti mnogo gradiva, ki ga je dobival iz Amerike. Sredi dela pa je obnemogel in se 22. junija

OB 50-LETNICI SMRTI VELIKEGA PISATELJA

Ob 50-letnici smrti pisatelja Ivana Cankarja je Slovenska prosvetna zveza razpisala natečaj, ki so se ga lahko udeležili učenci in dijaki slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem. Natečaja se je udeležilo skupno 773 učencev in dijakov, od katerih jih bo 200 prejelo nagrade, ostalih 513 pa priznanja. Knjižne nagrade in priznanja daje na razpolago Cankarjeva založba.

Podelitev bo v četrtek, 6. februarja, ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu.

—0—

Izšla je januarska številka revije »Teorija in praksa«, ki prinaša med drugim daljšo in s statistikami opremljeno razpravo Janeza Škerjanca o ekonomskih odnosih med jugoslovanskimi republikami. Revija se dobi tudi v Tržaški knjigarni.

Mariborska revija »Dialogi« je prinesla v svoji decembrski številki zanimiv pogovor z Borisom Pahorjem.

SLOVENSKO GLEDALISCE - GLASBENA MATICA - SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Kulturni dom

V nedeljo, 9. februarja, ob 16. uri

OSREDNJA PRESERNOVA PROSLAVA

Sodelujejo:

Josip Vidmar
Stane Sever
Janez Rohaček
Mira Sardočeva
Stane Starešinič
Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane.

GLASBENA MATICA - TRST

V sredo, 5. februarja, ob 21. uri v Mali dvorani Kulturnega doma

SOLISTIČNI KONCERT

Sodelujejo:

NEVA MERLAK-CORRADO - klavir
ROK KLOPCIC - violina
MARJAN LIPOVSEK - klavir

Spored obsega dela skladateljev: J. S. Bacha, Babnika, Chopina, Debussyja, Hačaturjana, Saint-Saënsa.

Vstopnina 700 lir, dijaki 300 lir.

O razporoki v Italiji

(Nadaljevanje s 3. strani)

božja postava. Ko jo je Kristus ozaanil, je najprej omenil Mojzesovo postavo, ki je v gotovih primerih dovoljevala razporoko. Potem je pa odločilno pristavil: »Jaz vam pa rečem, da kdor se bi s tako odsvoljeno žensko poročil bi z njo prelomil zakonsko zvestobo.« Dokaz, da prejšnji zakon še obstaja.

To božjo postavo, ki je obenem naravna postava in veže vse ljudi, spoštuje katoliška Cerkev za vsako ceno. Naši pravoslavni bratje in nekatere zapadne krščanske skupine dovoljujejo razporoko v primeru zakonske nezvestobe. Tu pa ne gre samo za zakonsko pravo, ampak za temeljno vprašanje: kdo ima od Boga pravico in moč, da nezmotno tolmači gori navedeni evangelijski tekst? Tolmači ga pravilno samo, kdor je na Petrovi skali.

Katoliška Cerkev se zaveda te pravice in te dolžnosti, ter ve, da ne sme proti izrecni božji postavi. Rajši je Cerkev dopustila, da je angleški kralj Henrik VIII. odcepil milijone svojih državljanov od katoliške skupnosti, kakor da bi mu dovolila zavreči svojo legitimno soprogo Katarino in se poročiti z dvorno damo Ano. In rajši sta šla nadškof Fisher in ministrski predsednik More v mučniško smrt, nego da bi odobrila kraljevo grešno zvezo.

To so bili visoki vzori poguma in močnatosti. Zdaj se pa slišijo ponekod drugačni glasovi. Možje, ki so se svoje žene naveličali in se kam drugam zagledali, ali pa zakonci, ki ne znajo potrpeti in prenašati nesporazumljenja v družini, so revčki, vredni pomilovanja in upoštevanja. Takim naj bi država prišla naproti z razporoko in dovolila novo poroko. To bi bilo bolj človeško in bolj demokratično.

Bodimo pametni in pravični. Nova poroka, ki bi jo država dovolila, bi pred Bogom in krščansko vestjo ne bila veljavna, ampak grešno stanje. Mar naj država zaščiti in legitimira človeške zablode? Bodimo možati in pošteni do Boga in do naroda. Naravna postava veleva: pacta sunt servanda, pogodbe se je treba držati, obljube treba spoštovati. Količ krivic trpi naša narodna manjšina, ker se državna ustava ne spoštuje in se prezirajo tudi deželni statuti. Poroka je zelo slovesna pogodba in obljuba medsebojne ljubezni in zvestobe do smrti, v mladosti in starosti, v blagostanju in revščini, v zdravju in bolezni, v sreči in nesreči, tudi če neha fizična privlačnost in nastopi hladnost. In to obljubo treba držati. Vojak, ki je prisegel zvestobo, pa zbeži s fronte, je dezertir in zapade kazni. Kdor ni moralno dovolj dozorel in vztrajen, naj se ne poroči. Kdor pa je pripravljen v dveh nositi križ, lahko stopi v zakon in božji blagoslov ne bo manjkal.

Jakob Ukmar

1968 zgrudil mrtev... Tako se je uredništvo Mohorjeve družbe v časovni stiski odločilo, da v novo izdajo vključi, kar je pokojni profesor Šolar napisal o Baragovi mladostni dobi — v knjigo do poglavja »V ljubljanskem bogoslovju« na strani 23 — nato pa nadaljuje z nekoliko skrajšano zadnjo izdajo Jakličevega življenjepisa in izpopolnjenost z nekaterimi novejšimi dognanji. Zamisel pokojnega prof. Šolarja je ostala neizpolnjena. Kričnična obdelava Baragovega dela in življenja torej še vedno kliče k uresničenju. Raziskovanje mora neutrudno trajati dalje.

Solar je prispeval poglavje »Mladost in šola«, ki je razdeljeno v podpoglavja »V Mali vasi. Dom in rod«, »Na gradu v Trebnjem«, »V ljubljanskih šolah«, »Smrt staršev«, »Jurist na Dunaju« in »V šoli Klementa Dvoržaka«. V teh poglavjih oziroma podpoglavjih je zgoščeno veliko tistega, kar je Solar odkril v arhivih in kar se dozda o Baragi ni vedelo, predvsem zgodovina njegovega rodu, domače razmere in šolanje, torej tista doba, v kateri se je mladi Baraga odločilno duševno izoblikoval.

Knjiga, ki ima okrog 160 strani, je zelo zanimiva ne le za tiste, ki bi radi natančneje spoznali Baragovo svetniško življenje in delo, ampak tudi za etnografe in etnologe, saj je prišel Baraga k Indijancem, ko so v veliki meri živeli še po starih šegah in navdah. Zato morda danes najbolj uživa to novo izdajo, ki je tudi grafično prikupna, poleg Baragovih častivcev, prav naravoslovcev. Knjigo krasi tudi veliko dokumentarnih fotografij. Jezik je lep, kar tudi ni čudno za knjigo, pri kateri je imel opravka Jakob Šolar.

Ker je ta kratki zapisek le okvir za temeljitejšo študijo o koledarjih, bi bilo treba napisati še nekaj splošnih misli o vlogi in vsebini popisanega gradiva. Če rečem, da so bili matični in Mohorjevi (goriški) koledarji nekaj več kot samo koledarji, in to v vsakem pogledu, ne bom verjetno povedal nič novega. Fašistična oblast se je tega dobro zavedala. Nikdar ne bi bila plenila, rekvirirala, požigala, obsojala in skušala na vse mogoče načine uničiti bojno rast primorskih koledarjev, ko ne bi bila vedela ali vsaj slutila, da so za pojmom koledar skriva pravzaprav slovenska knjiga, bogata slovenska knjiga, čitanka, zbornik, antologija vsega mogočega, vsega takega, kar je bralca krepilo, da je vztrajal v narodnem občestvu, da ni klonil tudi v dneh najhujšega preganjanja in zatiranja, da je ohranil visoko slovensko zavest.

ZGODBA O

Bučku

Skoraj bi že poletel do njih, ko ne bi v neposredni bližini nekdo presunljivo zakričal:

»Pavvvvv, pavpav...«
Bučka je krik kar privzdignil, tako mu je šel skozi ušesa. Začuden se je ozrl k Jakopinu, ta pa mu je molče pokazal na trato pod seboj. Bučko je kar ostrmel, ko je zagledal ptiča, ki je kričal tako presunljivo, da se ptičke na veji perje ježi.

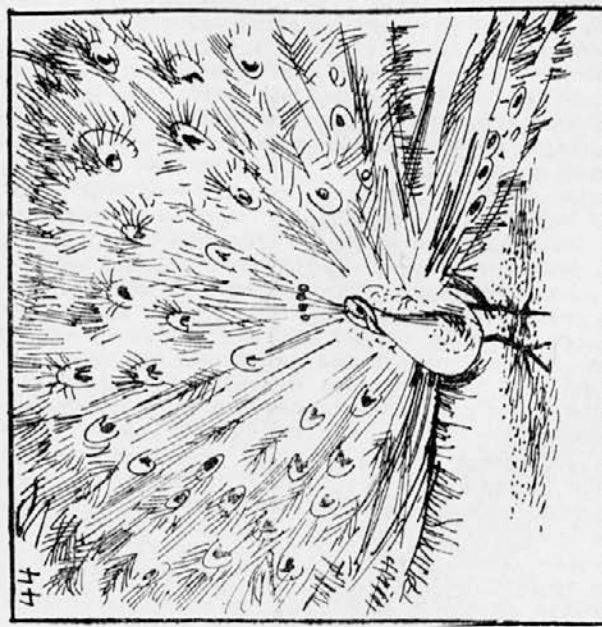
slednjo vejo in Bučko je zagledal pred seboj nešteto omar, polnih živali.

»Jakopin, muzej!« je ugotovil.
Toda tu je bilo drugače kot v muzeju, kajti vse živali so migale. Žive so bile, ne trde in mrke kot tiste v muzeju. Nedaleč od sebe je Bučko zagledal kletko, polno papagajev. Bratje so navsezadnje le bratje in Bučka je srce vleklo k njim.

Ko si je Bučko dobro ogledal ptiča, čigar obleka je bila, ko da je na vsako pero narisano oko, ga ni več strpelo. Zletel je h kletki, polni papagajev.

»Jaka! Jakal!« je zavreščal.
Vsi ujeti papagaji so se zgnatili pri mruži. Bučko jih ni razumel, ker so govorili drug čez drugega.
»Jaz pa živim v gozdu, ne v kletki!« se je pobahal.

44. Ptič, ki je tako kričal, je bil velik in lep pisan. Na glavi je imel modrozeleno krono in našopirjen rep se je lesketal v vseh barvah.

»Mejdun, Jakopin!« je zamrmral Bučko. »Pa je petelin Egidij mislil, da je lep...«
Jakopin ni bil tako navdušen.
»Lep je že, pameten pa ni poseben.«
Pav ju je najbrž slisal, ker je užaljeno zamižal in spet zakričal: »Pavvvv! Pavpav...«